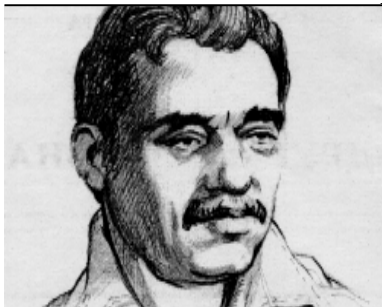

Габрыэль Гарсія Маркес

...пасья кожнай трамантаны
чалавек становіцца на некалькі гадоў старэй...

Здані памяці

Тры навэлы з кнігі «Дванаццаць дзіўных навэлаў»

ЖНІВЕНЬСКІЯ ЖАХІ

Мы прыехалі ў Арэца амаль апоўдні і змарнавалі каля дзвюх гадзінаў, шукаючы рэнесансавы палац, які венесуэльскі пісьменьнік Мігэль Атэра Сільва купіў сабе ў гэтым ідылічным кутку тасканскай зямлі. Была нядзеля на пачатку жніўня, сьпякотнага і навальнічнага, і няпроста аказалася спаткаць каго-небудзь на вуліцах, напоўненых турыстамі, хто ведаў бы штокольвечы. Урэшце, пасья дарэмных распытаў мы вярнуліся да машыны, пакінулі горад, рушылі па дарозе з кіпарысамі абাপал і без дарожных знакаў, і нейкая старая, што пасьвіла гусей, паказала нам, дзе

*Пераклад
з іспанскай –
Валеры БУЙВАЛА.*

сапраўды знаходзіцца палац. Разьвітваючыся, яна спыталася, ці думаем мы там начаваць, і мы адказалі, як вырашылі раней, што едем туды толькі пасьнедаць.

— Ну, гэта яшчэ нічога,—сказала яна,— бо ў тым доме жахі.

Мая жонка і я ня верым у здані, што зьяўляюцца апоўдні, і мы пакпілі з яе забабонаў. Але нашых сыноў, дзевяці і сямі гадоў, проста апантала ідэя пазнаёміцца з прывідам у цялесным вобразе.

Мігэль Атэра Сільва, ня толькі добры пісьменьнік, але да таго ж чалавек надзвычай гасьцінны і вытанчаны гурман, чакаў нас з незабыўным сьнеданьнем. З прычыны нашага спазьнення мы ня мелі часу агледзецца ў інтэр'еры палацу, калі ішлі есьці, але ягонны зьнешні выгляд ня меў нічога жажлівага. Таму неспакой сам сабою зьнік, калі з поўнай кветак тэрасы, дзе селі сьнедаць, мы ўбачылі горад, як на далоні. Цяжка было паверыць, што на гэтым пагорку, па якім караскаліся дамы і дзе жылі каля дзевяноста тысячаў чалавек, нарадзілася столькі людзей выключнай геніяльнасьці. Аднак, Мігэль Атэра Сільва сказаў нам са сваім карыбскім гумарам, што, апроч аднаго, ніхто з іх ня быў такім ужо і знакамітым.

— Найвялікшым, — засьведчыў ён, — быў Людавіка.

Менавіта так, і ня трэба тытулаў: Людавіка, магнат мастацтваў і вайскавай справы, які пабудаваў гэты палац на сваё няшчасьце. Пра яго Мігэль гаварыў нам на працягу ўсяго сьнеданьня. Казаў пра ягоную неабмежаваную ўладу, пра адрынутае каханьне і жудасную сьмерць. Распавядаў нам, як з ашалелым сэрцам ён закалоў кордам сваю даму, з якой толькі што скончыў кахацца, і адразу ж нацкаваў на сябе сваіх лютых вайсковых сабакаў, якія разарвалі яго на шматкі. Пераконваў на поўным сур'ёзе, што апоўначы прывід Людавіка пачынае блукаць па доме ў цемры, наганяючы страх.

Палац насамрэч быў неабсяжны і змрочны. Але ў сьветлы дзень з поўным страўнікам і спакойным сэрцам расповед Мігэля ня ўспрымаўся інакш як жарт сярод іншых, якімі ён забаўляў сваіх гасьцей. Восемдзсят дзьве залы, якія мы, трошкі адпачыўшы, абшлі бяз страху, перажылі па чарзе ўсе магчымыя пераўтварэньні ад сваіх гаспадароў. Мігэль цалкам перабудаваў першы паверх, зрабіў там сучасную спальню з мармуровымі падлогамі і абсталяваньнем для саўны і заняткаў фізкультурай, а таксама тэрасу, зарослую кветкамі, дзе мы сьнедалі. Другі паверх, які на працягу стагоддзяў выкарыстоўваўся найбольш, уяўляў сабой шэраг зусім безаблічных залаў, з мэбляй розных эпохаў, пакінутай на волю лёсу. Але ў канцы захаваўся некранутым пакой, дзе час спыніў сваю хаду. Спальня Людавіка.

Гэта было магічнае імгненьне. Там стаяў ложак з балдахінам, вышытым залатымі ніткамі, і покрывам з вычварнымі махрамі, на якім дагэтуль была засохлая кроў прынесенай у ахвяру каханкі. Быў камін з халодным попелам і апошнім паленам, што ператварылася ў камень, шафа са старанна вычышчанай зброяй і алейны партрэт задуменнага кабальера ў залатой раме, намалёваны кімсьці з фларэнційскіх майстроў, якому не пашэнціла перажыць свой час. Аднак, што мяне ўразіла

найбольш, дык гэта пах сьвежых суніцаў, які панаваў без якогаколь-вечы вытлумачэньня ў прасторы спальні.

Восеньскія дні ў Таскане доўгія і лагодныя, а далягляд стаіць на месцы да дзевятай вечару. Калі мы скончылі агляд замку, было ўжо а пятай, але Мігэль настойваў, каб мы пайшлі паглядзець фрэскі П'ера дэля Франчэска ў Касьцёле Сьвятога Францыска. Потым мы выпілі кавы, прыемна гутарачы пад скляпеньнямі галерэі. А калі вярнуліся, каб сабраць чамаданы, то ўбачылі накрыты стол. Так мы засталіся на вячэру.

Пакуль мы вячэралі пад ціхім небам з адзінай зоркай, дзеці ўзялі на кухні падсьвечнікі і пайшлі абсьледваць цемру на другім паверсе. Седзячы за сталом, мы чулі, як яны лётаюць галопам па лесьвіцах, нібыта дзікія коні, як вішчаць дзьверы, як малыя весела гукаюць Людавіка ў цёмных пакоях. Гэта ім першым і прыйшла ў галаву ідэя застацца там начаваць. Мігэль Атэра Сільва падтрымаў іх з захапленьнем, а нам не хапіла мужнасьці адмовіцца.

Нягледзячы на маю боязь, мы – жонка і я — спалі вельмі добра ў спальні на першым паверсе, а нашыя дзеці ў сумежным пакоі. Абодва пакоі былі мадэрнізаваныя і ў іх не было нічога змрочнага. Пакуль я спрабаваў нагнаць сон, то падлічыў дванаццаць нястомных удараў гадзінніка з ківачом, што стаяў у зале, ды ўспомніў жудаснае папярэджаньне старой, што пасьвіла гусей. Але мы былі такія стомленыя, што пазасыналі вельмі хутка, спалі моцна і доўга. Я прачнуўся пасья сёмай, калі яркае сонца прабівалася праз дрэвы ў вакно. Побач са мною мая жонка яшчэ плыла ў ціхамірным моры сну. “Што за глупства, — сказаў я сабе, — як можа нехта ў наш час яшчэ прызнавацца, што верыць у прывіды?” І толькі тады мяне скаланула ад паху сьвежасабраных суніцаў, я ўбачыў камін з халодным попелам і апошнім паленам, што пераўтварылася ў камень, і партрэт сумнага кабальера ў залатой раме, які глядзеў на нас з далечыні трох стагоддзяў. І былі мы не ў алькове на першым паверсе, дзе ляглі спаць мінулай ноччу, а ў спальні Людавіка, пад пыльным карнізам і балдахінам, пад прасьцінамі, прамоклымі яшчэ гарачай крывёй, на ягоным праклятым ложку.

Кастрычнік 1980 г.

ТРАМАНТАНА

Я бачыў яго толькі аднойчы ў “Бакачыю”, модным кабарэ ў Барселоне, за некалькі гадзінаў да ягонае страшнае сьмерці. Да яго чаплялася кодла маладых шведаў, якія а другой уначы навязьліва спрабавалі цягнуць яго з сабой, каб закончыць гулянку ў Кадакэсе. Шведаў было адзінаццаць, і цяжка было іх адрозьніць, бо мужчыны і жанчыны здаваліся аднолькавымі: прыгожыя, з вузкімі сьцёгнамі і доўгімі залацістымі валасамі. Яму ж, здавалася, было ня больш за дваццаць гадоў. Пышная, кучаравая галава, скура бляклая і гладкая, як ва ўсіх карыбцаў, якіх мамкі прызвычайлі хавацца ў цень, і нейкі

арабскі выраз вачэй, што бянтэжылі шведак, а часам і некаторых шведаў. Яго пасадзілі за стойку, як ляльку ў нумары з чэрававяшчальнікамі, і пачалі сьпяваць яму модныя песні, б'ючы ў ладкі, каб пераканаць яго пайсьці з імі. Напалоханы, ён толькі прабачаўся. Нехта гаркнуў, каб яго пакінулі ў спакоі, і адзін са шведаў агрызнуўся, давячыся сьмехам.

— Ён наш, — крычаў швед, — мы знайшлі яго на сьметніку.

Я толькі што ўвайшоў у кабарэ з сябрамі пасья апошняга канцэрту Давіда Ойстраха ў Палаў дэ ла Музіка. Ад нахабства шведаў аж дрыжкі па скуры прабеглі. Глумачэньні юнака былі проста неабвержымі. Ён жыў у Кадакэсе з мінулага лета. Яго нанялі ў адзін модны шынок, дзе ён сьпяваў антыльскія песні, аж покуль не наляцела трамантана. Ён здолеў уцячы на наступны дзень і вырашыў ніколі не вяртацца туды – была трамантана альбо не, упэўнены, што, калі вернецца, яго чакае там сьмерць. То была карыбская ўпэўненасьць, якую ня здольная зразумець кодла нардычных рацыяналістаў, разгарачаных летам і моцнымі сезоннымі каталонскімі вінамі. Таму ягоныя адгаворкі здаваліся ім абсалютна бязглуздымі.

Яразумеў яго, як ніхто. Кадакэс – гэта адна з найпрыгажэйшых вёсак на Коста Брава, да таго ж яна цудоўна захавалася. Часткова таму, што дарогай да вёскі служыў вузкі і пакручасты карніз над глыбокай безданню. І толькі той, у каго не ўцякала душа ў пяткі, мог там ехаць на машыне шпарчэй за пяцьдзесят кіламетраў у гадзіну. Даўнія дамы, белыя і прысадзістыя, былі пабудаваныя ў традыцыйным стылі рыбацкіх вёсак Сяродземнамор'я. Новыя пабудавалі вядомыя архітэктары, якія з павагай паставіліся да спрадвечнага суладдзя. Улетку, калі сьпёка, здавалася, напірала з афрыканскіх пустыняў, што віднеліся на даляглядзе, Кадакэс ператвараўся ў шалёны Вавілон, поўны турыстаў з усяе Еўропы. Яны на працягу трох месяцаў спрачаліся за гэты рай з тутэйшымі і чужаніцамі, якім пашэнціла набыць тут дом па прыймальным кошце, пакуль гэта было магчыма. Аднак, увесну і ўвосень, у час, калі ўсе імкнуліся ў Кадакэс, нікога не пакідала трывожная думка пра трамантану – бязьлітасны і ўпарты вецер, які дзьмуў з кантыненту. Тутэйшыя і некаторыя з дасьведчаных пісьменьнікаў думалі, што трамантана прыносіць з сабой семя шаленства.

Неякіх пятнаццаць гадоў таму я быў адным са сталых наведвальнікаў вёскі, аж покуль трамантана не ўварвалася ў маё жьцьцё. Я адчуў яе яшчэ да прыходу, у нядзелю, падчас сіесты. Было невымоўнае прадчуваньне чагосьці непазьбежнага. Стала цяжка на душы, я адчуў беспрычынны смутак і мне здавалася, што мае сыны, якім тады было менш чым па дзесяць гадоў, глядзелі мне ўсьлед варожымі поглядамі. Увайшоў брамнік са скрыняй інструментаў і марскімі канатамі, каб замацаваць дзьверы і вокны. Ён ня здзівіўся майму прыгнечанаму стану.

— Гэта трамантана, — сказаў ён мне. — Праз гадзіну яна будзе тут.

То быў марскі бывалец, вельмі стары. Ад былой справы ў яго засталіся непрамакальная куртка, фуражка і файка, ды яшчэ прасоле-

ная ўсімі вятрамі скура. У вольны час ён гуляў у пэтанку* на плошчы разам з ветэранамі розных прайграных войнаў і папіваў аперытыў з турыстамі ў тавернах на пляжы, дзе славіўся тым, што на сваёй каталонскай мог паразумецца з чалавекам любой мовы. Ён ганарыўся, што ведаў усе порты планеты, але аніводнага гораду ў глыбіні сушы. “Не, Францыя гэта не Парыж”, — казаў ён. Да таго ж не давяраў ні якому механізму, калі той ня быў звязаны з морам.

Апошнім часам ён раптам пастарэў і больш не выходзіў на вуліцу. Большую частку часу сядзеў пры браме, самотны, як усё жыццё. Сам гатаваў сабе ежу ў бляшанцы на газьніцы, але гэтага было дастаткова, каб паласаваць нас часам вытанчанымі стравамі высакароднай кухні. Зранку ён апекаваўся жыхарамі, хадзіў з паверху на паверх. Я ніколі ня ведаў больш руплівага чалавека, такой непасрэднай шчодрасьці і шурпатай пяшчотнасьці, уласьцівай каталонцам. Ён гаварыў мала, але ягоны стыль быў прасты і дакладны. Калі ён ня меў чаго рабіць, бавіў цэлыя гадзіны, запаўняючы фармуляры футбольных прагнозаў, але высылаў іх толькі зрэдку.

У той дзень, замацоўваючы дзьверы і вокны напярэдадні навалыны, ён казаў нам пра трамантану, нібыта пра абрыдлую жанчыну, без якой, аднак, жыццё было б пазбаўленым сэнсу. Мяне здзівіла, што чалавек мора з такім рэспектам адгукаўся аб кантынэнтальным ветры.

— Гэта даўніна, — сказаў ён.

Складалася ўражаньне, што для яго год быў падзелены не на дні і месяцы, а на навалы трамантаны. “Летась, гэта значыць, праз тры дні пасья другой трамантаны ў мяне быў прыступ колікаў”, — сказаў ён мне аднойчы. Мабыць, гэта было тлумачэньнем ягонай веры ў тое, што пасья кожнай трамантаны чалавек становіцца на некалькі гадоў старэй. Ягоная перакананасьць была настолькі моцная, што нас ахоплівала прага спазнаць трамантану, сустрэць яе, сьмяротна небясьпечную і жаданую.

Чакаць давялося нядоўга. Як толькі брамнік выйшаў, пачуўся сьвіст, які паступова рабіўся ўсё больш тонкім і пранізьлівым, потым перарос у грукат землятрусу. І тады пачаўся віхор. Спачатку ён шугаў шырака і часта, аж потым набыў сталасьць, бесперапыннасьць, не даваў дыхнуць, дзьмуў з інтэнсіўнасьцю і жорсткасьцю, у якіх было нешта звышнатуральнае. Дом, дзе мы жылі, насуперак нашай карыбскай традыцыі, стаяў тварам да гары, мабыць, у адпаведнасьці з рэдкім густам старажытных каталонцаў, якія любілі мора, але не ўзіраліся ў яго. Такім чынам, вецер наваліўся проста на наш дом і пагражаў разламаць засаўкі вокнаў.

Што найбольш прыцягвала маю ўвагу, дык гэта бездакорна прыгожае надвор’е, залатое сонца і чыстае неба. Было так лагодна, што

---

*пэтанка – папулярная ў Іспаніі і Італіі гульня з шарам, падобная да гарадкоў.

я вырашыў выйсці на вуліцу з дзецьмі, каб паглядзець, у якім стане мора. Дзеці, зрэшты, выраслі пасярод мексіканскіх землятрусаў і карыбскіх ураганаў. Так што яшчэ адным ветрам больш ці менш – гэта нікога асабліва не трывожыла. Мы прайшлі на дыбачках каля каморкі брамніка і ўбачылі яго. Ён застыў каля стравы з фасольлю і кілбасой, назіраючы за ветрам праз акно. Ён ня ўбачыў, як мы выходзілі.

Мы змаглі прайсці наперад, трымаючыся сцяны дома, але калі завярнулі за рог, дык бездапаможна ўчапіліся адзін у аднаго і сталі на месцы, каб ня быць змеценымі ветрам. Так і стаялі, гледзячы на спакойнае і празрыстае мора пасярод катаклізму, пакуль брамнік з дапамогай суседзяў ня выцягнуў нас адтуль. Толькі тады да нас дайшло, што адзіным рацыянальным рашэннем цяпер было сядзець у зачыненым доме да часу, пакуль захоча Бог. І ніхто ня меў нікога ўяўлення – калі ён захоча.

Праз тры дні ў нас было ўражаньне, што гэты магутны вецер быў не феноменам прыродных стыхіяў, а агрэсіяй нейкай асобы, што скіроўвала ўсю сваю моц супраць іншай асобы, прычым выключна супраць кагосьці аднаго. Брамнік прыходзіў да нас па некалькі разоў на дзень, хвалючыся за стан нашых душаў, прыносіў садавіну са сваёй каморкі ды пернікі дзецям. На сьнеданьне ў аўторак ён адарыў нас шэдэўрам каталонскай кухні, звараным у ягонай бляшанцы: трусам са сьлімакамі. То было сьвята пасярод жаху.

У сераду не было нічога, апроч ветру. І гэта быў найдаўжэйшы дзень у маім жыцці. Але здавалася, насталі нібыта прыцемкі сьвітанку, бо пасья паўначы мы прачнуліся ўсе і адразу, аглушаныя абсалютнай цішай, якая магла належыць толькі сьмерці. Не рухаўся ніводзін лісьцік на дрэвах за гарою. Мы выйшлі на вуліцу — у каморцы брамніка яшчэ не было сьвятла — цешыліся ранішнім небам, на якім сьвяціліся ўсе зоркі, і зіхоткім морам. Нягледзячы на тое, што не было яшчэ пяці, шмат турыстаў песьцілася на камянях пляжу, зьявіліся таксама яхты, якія хаваліся на працягу трох дзён.

Выходзячы, мы не зьвярнулі ўвагі на цемру ў каморцы брамніка. Але калі вярнуліся дадому, паветра ўжо мела тую ж зіхоткасьць мора. У каморцы ўсё не было сьвятла. Зьдзіўлены, я пастукаў пару разоў і, калі ніхто не адказаў, штурхануў дзьверы. Думаю, дзеці ўбачылі яго раней за мяне і закрычалі ад жаху. Стары брамнік з усімі сваімі інсігніямі выдатнага марака, прымацаванымі на штрыфелі мундзіра, вісеў пад цэнтральнай бэлькай і яшчэ гойдаўся ад апошняга подыху трамантаны.

У разгар сезону, ахопленыя заўчаснай настальгіяй, мы ўцяклі з вёскі раней, чым меркавалі, і цьвёрда вырашылі ніколі больш туды не вяртацца. На вуліцы ізноў былі турысты, іграла музыка на плошчы для ветэранаў, якія ледзь соваючыся, штурхалі шары пэтанкі. Праз запыленьня шыбы бару “Марыцім” мы маглі разгледзець некалькі сяброў, што засталіся жывымі і ў другі раз пачыналі жыцьцё зіхоткаю вясной. Але гэта ўсё ўжо належала мінуўшчыне.

Таму, смутным ранкам у “Бакачыо” ніхто лепш за мяне не разумеў страх таго, хто адмаўляўся вяртацца ў Кадакэс, бо быў упэўнены, што

памрэ. Аднак, не знайшлося спосабу, каб пераканаць шведаў. І яны ўрэшце сілай пацягнулі за сабой юнака з еўрапейскай прэтэнзіяй зрабіць прыпарку ад ягоных афрыканскіх забабонаў. Ён дрыгаў нагамі, калі яны, зусім п'яныя, кідалі яго ў машыну. А вакол білі ў ладкі і сьвісталі кліенты, хаця й ня ўсе. Потым шведы рушылі ў няблізкі шлях да Кадакэса.

На наступную раніцу мяне разбудзіў тэлефон. Вяртаючыся позна са сьвята, я забыўся закрыць штормы, і ня меў ніякога ўяўленьня, колькі цяпер часу. Але спальня купалася ў летнім зіхценні. Рэзкі голас у слухаўцы, які я адразу й не пазнаў, абудзіў мяне канчаткова.

— Ты памятаеш юнака, якога зьвезьлі ўвечары ў Кадакэс?

Мне ня трэба было слухаць далей. Але ўсё здарылася ня так, як я сабе ўяўляў, а яшчэ больш драматычна. Юнак, напалоханы гвалтоўным вяртаньнем, скарыстаў няўвагу ачмурэлых шведаў і выкінуўся на поўнай хуткасьці з машыны ў бездань, імкнучыся выбавіцца ад непазьбежнай сьмерці.

Студзень 1982 г.

СВЯТЛО – ЯК ВАДА

На Каляды дзеці пачалі прасіць човен з вёсламі.

— Згода, — сказаў бацька, — купім, калі вернемся ў Картахэну.

Дзевяцігадовы Тато і сямігадовы Хаэль былі настроены больш рашуча, чым думалі бацька і маці.

— Не, — сказалі яны хорам, — Ён нам трэба цяпер і тут.

— Пачнем з таго, — сказала маці, — што тут няма вады, каб плаваць, апроч як у ваннай.

І яна, і бацька мелі рацыю. У Картахэне дэ Індзіяс у іхнім доме быў двор з прычалам у бухце, а таксама свая гавань для вялікіх яхтаў. А тут, у Мадрыдзе, яны жылі на пятым паверсе ў доме нумар 47 на Пасэа дэ ла Кастэльяна. Але ўрэшце ні ён, ні яна не сталі ўпарціца, а паабяцалі ім човен з вёсламі, секстантам і кампасам, калі тыя пасьпяхова скончаць трэці клас. Дзеці сваё выканалі. Тады бацька купіў усё абяцанае, нічога не кажучы жонцы, якая не любіла плаціць па прайграных рахунках. Гэта быў дарагі алюмініевы човен з залатой ніткай па ватэрліні.

— Човен у гаражы, — паведаміў тата за сьнеданьнем, — праблема ў тым, што яго не зацягнуць сюды ні на ліфце, ні па лесьвіцы, а ў гаражы мала месца.

Аднак, у бліжэйшую суботу дзеці запрасілі сваіх аднакласьнікаў, каб зацягнуць човен па лесьвіцы, і тыя здолелі давалачы яго да каморы.

— Віншую, — сказаў ім тата. — А цяпер што?

— А цяпер нічога, — адказалі дзеці. — Мы хацелі аднаго – каб човен быў у гэтым пакоі, і зрабілі гэта.

У сераду ўвечары, як заўсёды па серадах, бацькі пайшлі ў кіно. Дзеці, непадзельныя гаспадары дому, зачынілі дзверы і вокны ды разьбілі запаленую лямпу ў зале. Плынь сьвятла, залацістага і сьвежага, пацякла, як вада, з разьбітай лямпы, а яны не спынялі яе, аж покуль яе ўзровень не дасягнуў чатырох далоняў. Тады яны адключылі ток, выцягнулі човен і пачалі плаваць сабе на пацеху сярод выспаў па ўсім доме.

Казачная прыгода была вынікам маёй легкадумнай заявы на семінары, прысьвечаным паэзіі бытавых прыбораў. Тато спытаў бацьку, як гэта сьвятло запальваецца, калі націскаеш выключальнік, а той адказаў яму, не падумаўшы як след.

— Сьвятло – як вада, — сказаў бацька. — Адкрываеш кран, і яно цячэ.

Такім чынам, яны пачалі плаваць на чаўне па вечарах штосераду. Вучыліся абыходзіцца з секстантам і кампасам, а калі бацькі вярталіся з кіно, яны спалі сном анёлаў сушы. Праз колькі месяцаў ім закарцела большага і яны пачалі прасіць купіць ім камплекты для падводнага плавання. Поўныя камплекты: з маскамі, ластамі, балонамі і падводнымі стрэльбамі.

— Кепска, што яны трымаюць у каморы гэты непатрэбны човен з вёсламі, — сказаў бацька. — А яшчэ горш, калі яны хочуць займаць камплекты для ныраньня...

— А калі мы атрымаем у школе за першае паўгоддзе залаты прыз? — спытаў Хаэль.

— Не, — сказала маці. — Усё роўна ня купім больш нічога.

Бацька папракнуў яе за ўпартасьць.

— Так ужо сталася, што нашыя дзеці нічога ня робяць, калі гэта не абавязак, — сказала маці, — а па прыхамаці ім сам настаўнік ня роўня.

Урэшце рэшт бацькі не сказалі ні так, ні не. Але Тато і Хаэль, якія былі апошнімі ў класе за два папярэднія гады, у ліпені атрымалі два залатыя прызы і публічную падзяку ад рэктара. Яны не паўтаралі сваю просьбу, але ў той жа вечар знайшлі ў спальні ўпакоўкі з камплектамі для ныраньня. Такім чынам, ужо ў наступную сераду, пакуль бацькі глядзелі “Апошняя танга ў Парыжы”, яны запоўнілі сьвятлом усю кватэру на глыбіню дзвюх рук і ныралі, як акулы, пад мэбляй і ложкамі, дастаючы з дна сьвятла рэчы, даўным-даўно згубленыя ў цемры.

У канцы навучальнага году братоў хвалілі і славілі як прыклад для ўсёй школы і ўручылі ім дыпломы выдатнікаў. На гэты раз ім ня трэба было нічога прасіць, бо самі бацькі спыталі, чаго яны сабе жадаюць. Ім хапіла розуму папрасіць наладзіць толькі адное сьвята ў доме, каб пазабаўляцца з аднакласнікамі.

Бацька і маці задаволена зьзялі.

— Гэта – сьведчаньне сьпеласьці, — сказаў бацька.

— Твае б словы ды Богу ў вушы, — сказала маці.

У наступную сераду, пакуль бацькі глядзелі “Бітву за Алжыр”,

людзі, што праходзілі па Кастэльяне, убачылі, як са старога будынку за дрэвамі фантанам б'е сьвятло. Яно лілося па балконах, бурна сьцякала па фасадзе і запаўняла прасьпект залатой плыньню, асьвятляючы горад да самай Гвадарамы.

Суседзі выклікалі пажарных, якія выбілі дзьверы на пятым паверсе і ўбачылі кватэру да столі запоўненую сьвятлом. Сафа і крэслы, абшытыя пад леопардавую скуру, бязладна плавалі ў зале сярод пляшак, што выпалі з бару, побач з раялем і манільскім манто, што пляскалася, як залатая медуза. Бытавыя прыборы, поўныя паэтычнасьці, лёталі на ўласных крылах па небу кухні. Інструменты вайсковага аркестру, пад які дзеці любілі танцаваць, плавалі сярод каляровых рыбак матчынага акварыуму, і то былі адзіныя істоты, што, жывыя і вясёлыя, плавалі па сваёй волі ў глыбокай плыні сьвятла. У ваннай плавалі ўсе зубныя шчоткі, татавы прэзерватывы, слоікі з мамчыным крэмам і ейнай устаўной сківіцай. У зале плаваў на баку тэлевізар, уключаны на апошнім эпізодзе начнога фільму, забароненага для дзяцей.

У канцы калідору пасярод вады сядзеў Тато на карме чаўна, учапіўшыся ў вёслы і ў масцы. Шукаў маяк порта, уяўляючы, што ён на танкеры. А Хаэль быў на носе і шукаў секстантам палярную зорку ў вышыні. Па ўсім доме плавалі трыццаць шэсьць іхніх аднакласьнікаў, навечна застылых у момант, калі яны сікалі ў вазу з геранямі, сьпявалі школьны гімн са словамі, зьмененымі ў вершы, што высьмейвалі рэктара, пілі крадком брэндзі з татавай пляшкі. Яны адначасова ўключылі столькі сьвятла, што дом заліўся ім, а ўвесь чацьвёрты клас школы Сан Хуліян эль Аспіталарыю патануў на пятым паверсе ў кватэры дому нумар 47 па Пасэа дэ ла Кастэльяна. У іспанскім Мадрыдзе, горадзе далёкім ад сьпякотнага лета і ледзяных вятроў, дзе няма ні мора, ні ракі, а абарыгены сушы ніколі не валодалі майстэрствам мараплаваньня пасярод сьвятла.

Сьнежань 1978 г.

Ад перакладчыка:

Гэтыя тры навэлы Габрыэля Гарсія Маркеса ўзятыя з кнігі “Дванаццаць дзіўных навэлаў” (1976-1992). У прадмове аўтар тлумачыць ідэю нізкі: “Мы ўсе, здавалася, былі разам. Я быў задаволены больш за іншых той магчымасьцю, што давала мне сьмерць, якая дазволіла пабыць разам з маімі лацінаамерыканскімі сябрамі, самымі даўнімі, найдаражэйшымі, якіх я ня бачыў так даўно”; “Рэальныя ўспаміны падаліся мне зданямі памяці, у той час як неспраўдныя ўспаміны былі настолькі пераканаўчыя, што засьцілі сабой рэчаіснасьць”.

